

מסורת הש"ס

- א. מויק כב,א. תוספתא חולין פי"ג יא.
- ב. פסחים סח,א (עיי"ש).
- ג. (כל הסוגיה, בשינויים) מויק כב,א.
- ד. מויק כא,ב. ירושלמי מויק פי"ג ה"ה (בשינוי).

גרסות

ולדין מיסתם נמי לא סתים ברוב כתיב: ואנו מיסתם נמי לא סתים לן.

קמזו והבו ליה בכתיב: קס שמעיה וקמץ יהביה ליה וש בכתיב: ואמר לי קמזו והבו לי ואיכול ויש: וקמץ והב לי ואכול.

שמעיה דרבי חנינא ברוב כתיב: ההוא שמעא דהוא קאי קמיה דרבי חנינא.

הב לי דאיכול בכתיב: **הב לי ואיכול.**

דהוי קמחסם בכתיב: **דקמחסם** ויש בכתיב: **דהוי קמחסם** ובדומה לכך ברבינו גרשום.

גוס שדי בכתיב: **אי איתגוס שרי.**

בני מעיין שניקבו בכתיב: **הדקין שניקבו.**

וליה... ליה בכתיב: **ולחה... לחה.**

שיקא דמעינא בכתיב: **שיקא דמעינא** וכן ברבינו גרשום.

חבריא... חבריא יש בכתיב: **כבמקבילה: חבריה... חבריה.**

אמר רבי אבא בחלק מכתביו: **דאמר רבי אבא** ובמקבילה

במויק כב,א מלים אלו חסרות, וכן הניחו בדפוסים המאוחרים. **הכי אמר רבי חייא בר אבא**

אמר רבי יוחנן בכתיב ועוד: **אמר רבי יוחנן** וכן במקבילה, ובדפוסים המאוחרים הניחו: **הכי אמר רבי יוחנן.**

בטרפה בכתיב: **במקבילה: בטרופה** בכל העמוד.

העולם

דאקשתא... דאיתרא

ולדין [ולפי שיטתנו שלנו] בבבל הריהו חלב גמור עד שמיסתם נמי לא סתים [לסתום אינו סותם]! אלא למרות שאנו מחמירים ואיננו אוכלים אותו, אין זה משום שהוא אסור מן התורה, ולכן גם לשיטתנו הוא סותם. ומסבירים: הקיבה עשויה כמין קשת, שצידה החיצון מעוגל, והפנימי ישר יחסית, כיתר (חוט) של הקשת. **דאקשתא** [החלב שנמצא על הקשת של הקיבה] – כולי עלמא לא פליגי דאסור [הכל אינם חולקים שהוא אסור], וגם בני ארץ ישראל, והוא איפוא, אותו "חימצא" שאמר רב נחמן בעמוד הקודם שאינו סותם. **כי פליגי דאיתרא** [כאשר הם חולקים הרי זה בחלב שנמצא על היתר]. שהוא הקרוי "בר חימצא", שבני ארץ ישראל אוכלים אותו, ובני בבל אינם אוכלים אותו, אבל גם לדעתם הוא סותם את הנקב, כפי שאמר רב נחמן לעיל. **איכא דאמרי** [יש שאומרים] בלשון אחרת: **דאיתרא** [החלב שעל היתר]. הקרוי "בר חימצא" – כולי עלמא לא פליגי דשרי [הכל אינם חולקים שהוא מותר]. וגם בני בבל. **כי פליגי דאקשתא** [כאשר הם חולקים הרי זה בחלב שעל הקשת]. שבני ארץ ישראל אוכלים גם אותו, ובני בבל אוסרים אותו באכילה. ומעירים: מה שנאמר שבני ארץ ישראל מקילים בחלב שעל היתר, הוא **כי הא** [כמו זו] שאמר רב אובא, שכן אמר ר' אמי מחכמי ארץ ישראל: **מקמציין** [מסירים מעט] חלב מעל החלב שעל היתר (מפני שאותו חלב הוא חלב שעל הקרב, שהוא אסור), ואת החלב שעל היתר אוכלים. וכן אמר ר' ינאי, שהיה מחכמי ארץ ישראל, משום (בשם) זקן אחד: **מקמציין**. אמר רב אובא: הוה קאימנא קמיה [הייתי עומד לפני] ר' אמי, קמזו והבו ליה [הסירו מעט ונתנו לו] מן החלב שעל היתר, ואכל. עוד מסופר, שמעיה [שמשו] של ר' חנינא מחכמי ארץ ישראל, הוה קאי קמיה [היה עומד לפני] ר' חנינא, אמר ליה [לו] ר' חנינא: קמוץ, **הב לי דאיכול** [הסר מעט, תן לי שאוכל]. חזייה דהוי קמחסם [ראה אותו. את השמש, שהוא מהסס], אמר ליה [לו]: **בבלאה את** [בבלי אתה]. ואתה רגיל לנהוג בזה איסור, וכיון שכן גוס שדי [חתוך חרוק את הכל], וגם את החלב שעל היתר. ובענין ששינו במשנתנו, שאם ניקבו דקין [בני מעיים] הרי זו טריפה, **תניא** [שנויה ברייתא]: **רבן שמעון בן גמליאל אומר: בני מעיין שניקבו, וליחה סותמתן** – כשרה. ושואלים: מאי [מה] ליחה זו שאמרנו? אמר רב כהנא: **שירקא דמעייא דנפיק אגב דוחקא** [הליחה שעל דופן המעיין שיוצאת בדחוק]. על ידי גירוד בסכין. מסופר, **גמירי חבריא** [למדו חבריה] של ר' אבא מר' אבא, ומנו [ומיהם החברים]? ר' זירא, ואמרי לה [ויש אומרים] שלמדו דבר זה חבריא [חבריה] של ר' זירא מר' זירא, ומנו [ומיהם חבריה]? ר' אבא. אמר ר' אבא בריה [בנו] של ר' חייא בר אבא, הכי [כך] אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן: **הלכה כרבן שמעון בן גמליאל בטרפה, והלכה כר' שמעון בהלכות אבל.** ומפרטים: **הלכה כרבן שמעון בן גמליאל בטרפה** – הא דאמרן [זה שאמרנו]. שבני המעיים שניקבו וליחה סותמתם – כשרה. הלכה כר' שמעון באבל, מאי [מה] היא? **דתנן** [ששינו ברייתא]: אחד מקרובי המת שלא ידע מפטירת המת, והצטרף רק מאוחר יותר לשאר האבלים, כל שלשה ימים הראשונים של אבלות, אם בא ממקום קרוב – הרי הוא מונה עמהן, וגומר יחד איתם את שבעת ימי האבלות, אף על פי שהחל אותה מאוחר יותר. אם בא ממקום רחוק – מונה לעצמו שבעה ימים. **מכאן ואילך**, אם הצטרף אליהם לאחר שלושה ימים הראשונים, אפילו בא ממקום קרוב – מונה שבעה לעצמו. ר' שמעון אומר: אפילו בא ביום השביעי, אם בא ממקום קרוב – מונה עמהן.

עיונים

ולדין מיסתם נמי לא סתים כלומר, לא ייתכן שבני ארץ ישראל ינהגו בו היתר באכילה, ואנו אוסרים אותו לגמרי מדין תורה, לומר שאף אינו סותם, אלא בודאי סותם הוא (ואף שיש גם חלבים טהורים שאינם סותמים, כגון טרפס חלב בעמוד הקודם, שיש טעם לדבר – מפני שהוא עשוי ככובע. מהר"ם שיק).

אמנם, לכאורה אין מקום להתמיהה זו, וייתכן שכל אחד הולך לשיטתו, האם מדובר בחלב אסור או בחלב מותר, כפי שכבר ראינו לעיל מחלוקת בענין זה! וכמה הסברים ניתנו לדבר, הרשב"א כתב כי בני ארץ ישראל לא היו אוכלים חלב אם לא היה סותם כראוי את הנקב, ואם כן, גם אם בני בבל אסרו אותו באכילה בגלל ריבוי הכתוב "מכל החלב", זה הרי אינו נוגע לסתימה. ואילו הדין הבין כי גם מה שבבני בבל נהגו אסור אכילה בחלב לא היה זה מעיקר הדין, אלא משום חומרה. ויש שכתב שיש כאן נימוק מודע יש להקל לענין טריפה, שכיון שבני ארץ ישראל מחזיקים אותו לחלב טהור בודאות, יש מקום לבני בבל להסתמך על דעתם לפחות לענין הסתימה, הואיל ומצד אחר קיימת שיטתו של רב ששת, שגם חלב טמא סותם (לעיל מט,ב) (ש"ת מהרי"ק סימן קכ).

דאקשתא כולי עלמא לא פליגי דאסור וכו' וטעם מחלוקתם, שבני בבל מחמירים (לענין איסור אכילה) כדעת ר' ישמעאל בעמוד הקודם, שדי שחלב יהיה קרום ונקלף כדי לאסורו. ואילו בני ארץ ישראל נהגים כשיטת ר' עקיבא, שצריך שיהיה גם "תותב" – שאינו דבוק לקיבה, אלא "רשבי" עליה. והחלב שעל היתר הוא קרום ונקלף, אבל אינו תותב, ולכן בני ארץ ישראל מקילים בו כדעת ר' עקיבא, אבל החלב שעל הקשת הריהו "תותב", שאינו מחובר לקיבה, חוץ מרצועה של חלב שדבוקה לאורך הקשת במרכזה, ולכן גם לדעת ר' עקיבא הוא אסור (רש"י). **איכא דאמרי דאיתרא כולי עלמא לא פליגי דשרי** לדרך זו, גם בני בבל פוסקים כר' עקיבא, שצריך שהחלב יהיה "תותב" כדי לאסורו, והואיל וחלב שעל היתר אינו תותב הריהו מותר לדעת הכל. ונחלקו בחלב שעל הקשת, שהוא מחובר רק בחלקה האמצעי של הקשת, ומן הצדדים מתקלף בקלות ("תותב"). האם דבר זה מחשיב את כולו כ"תותב" לאסורו (רש"י).

כי פליגי דאקשתא ולפי לשון זו, נמצא שבני ארץ ישראל נהגים היתר גמור בחלב הקשת, ולבני בבל, לא רק שהוא אסור באכילה, אלא גם אינו סותם את הנקב (כפי שנאמר "חימצא לא סתים"). רש"י העיר כי לשון זו אינה מתיישבת עם דברי רב נחמן "אינה מיכל אבלי ולדין מיסתם נמי לא סתים"? שהרי הוא שלל אפשרות כזאת. אבל בתוס' כתבו, כי לדרך זו דברי רב נחמן אינם מתפרשים כתמימה, אלא כתיאור המצב, שיש חלב כזה, שבני ארץ ישראל נהגים בו היתר, ולבני בבל אפילו אינו סותם. וראה בצ"ח שהוכיח מלשונו של רבא בעמוד הקודם כלשון הראשונה.

מקמציין כלומר, מסירים שכבה מועטה של חלב מעל היתר, מפני שאותו חלב הוא "החלב

ולדין אפילו מיסתם נמי לא סתים – בתמיהה: לדין, בני צנל, נהי דלא אכלי ליה – להכי מיהא מחזיקין ליה בחלב טהור להיות סותם. שמע מניה: הריא דפליגי ציה צי ארץ ישראל וצני צנל קרי ליה רב נחמן "בר חימצא", והיינו דאיתרא, חלב שנמקס הימר. שהקיבה עשויה כקשת, ומצדן קרי "דאקשתא", ומצדן קרי "דאקשתא" = חלב, ודאיתרא פליגי, כדמפרש ואיל. דאקשתא כולי עלמא לא פליגי – דבין לצני צנל וצין לצני מערבא אסור. דאפילו רבי עקיבא דאמר לעיל (תולין מט,ג): תותב קרום ונקלף אסור, דהאי נמי לתותב דמי, שאינו מחובר אלא בצמטע הקשת שקורין *פיטט"א. כי פליגי דאיתרא – בני צנל סבדי לה כרבי ישמעאל דאמר: כל קרום ונקלף חלב טמא הוא, והאי נמי קרום ונקלף הוא. וצני מערבא כרבי עקיבא דנעבי תותב קרום ונקלף, והאי לאו תותב הוא. איכא דאמרי – דאיתרא כולי עלמא [לא פליגי] דשרי, דכרבי עקיבא סבדי להו. כי פליגי דאקשתא – מאן דאסר סבר: תותב הוא, ומאן דשרי סבר: כיון דמחבר נמקטת – לאו תותב הוא. ולהאי ליטנא בתרא לא מתקמא מילמיה דרב נחמן, דכיון דדאקשתא דפליגי ציה אמר רב נחמן דסמי – כל שכן דאיתרא, דלוהו שרי, ואם כן מאן לא סמי? ודרב נחמן אליטנא קמא. והכי מסתברא כליטנא קמא, כדלמנין "מקום שנהגו" (פסחים נא,א): כי אתא רבא בר בר חנה אכל דאיתרא, עול לגביה רב אובא וקסיה מן קמיה, משום דנני צנל אסרי לה. ולדין תרווייהו אסרי, דנבר צני צנל גרינין, דלחן צני גולה אכן, וכליטנא קמא ולחומרא. דכל היכא דאיכא תרי לישני צנל, אי מדי דאורייתא הוא – זיל לחומרא, ודברנן – זיל נבר בתרא. כי הא פליטנא קמא קאי. רבי אמי – מערבא הוא, ואמר: מתקלף, וטולין ממנו מעט למעלה מההיא דאיתרא, מפני שחלב הקרב שוכן עליו, וחולקין השאר. מחסם – לשון (דברים כה) "לא תחסום" – מנגנס. בבלאה את – שנהגו בו איסור.

גוס – חמוץ עד עיקרו כולו והסלך. גוס – כמו "גוממו עם השופי" לקמן (תולין צג,ג). ליחה – מנפסיס היא. שירקא דמעייא – *גלד"ל, ודוקה צנן מנפסיס, ומוליאן אומה מהס דחוק. גמירי חבריא דרבי אבא מרבי אבא – הא שמעמא לקמן דרבי אבא צריה דרבי חייא. ולאו היינו רבי אבא קמא. כל שלשה ימים הראשונים – על אצלות. בא ממקום קרוב – אם לא היה אחד מן האצלים צבית, והיה נמקס קרוב צמוך מהלך יום אחד, ורואי הוא לדעת צו ציוס, אף על פי שלא ידע – מל אצלות עליו, וצנל צינא צמוך שלשה ימים, ומונה אצלותו מיום ראשון.

תוספות

כי פליגי דאיתרא – ההיא דפסחים פרק "מקום שנהגו" (נא,א) כי סליק רבה בר בר חנה אכל דאיתרא – מיתוקם כי האי לישנא.

דאיתרא כולי עלמא לא פליגי דשרי – ולהאי לישנא מפרש מילתא דרב נחמן בניחוחא: אינהו מיכל קא אכלי ליה, השתא לדין דלא אכלין, אפילו סותם אינו. וזאת כפירושו הקונטרס, דפירש דהאי לישנא בתרא לא מתוקמא מילתיה דרב נחמן.

אפילו ביום שביעי בא ממקום קרוב מונה עמהם – לכאורה היה נראה דיום שביעי לאו דוקא, אלא בלילה של שביעי, דאכתי לא פסק אבלות מנייחא, דאי ביום השביעי – הא מקצת היום ככולו ואין שייך לומר מונה עמהם. ומיהו, אפילו ביום שביעי ממש איירי, דבמועד קטן (כב,א) מוקי לה כשעדיין המנחמים אצלו, דאכתי קאי באבלותיה עד שילכו להם.

אשר על הקרב, המכסה את ההמסה ובית הכסות (להלן צג,א) וחלב זה נמצא למעלה מן הקיבה, בצד היתר שלה.

בבלאה את גוס שדי שתי אפשרויות הסבר בענין זה: האחת, שכיון שהשמש בא מבבל, שם נהגים בחלב זה איסור מן הדין, אם היה נותן ממנו לר' חנינא – היה עובר לשיטתו משום "לפני עיור לא תתן מכשול". והשנייה, שכיון שהחלב אסור על השמש הבבלי, חל איסור על ר' חנינא לנהוג היתר בפניו (ראה פסחים ג,ב) (ראה אור הישר).

שירקא דמעייא רש"י פירש: ליחה המצויה על דופן המעיין. ורבינו חננאל (פסחים סח,א) פירש: שומן הדומה למוח. ואילו רבינו ירוחם פירש כי הכוונה ל"גלד" עשוי כצמר מבפנים, ולפי זה מדובר בצד הפנימי של דופן המעיין, הירירת, שיש עליה בליטות קטנות (סטים) שעליהן כעין שערות. **בא ממקום קרוב** כלומר, אחד מבני המשפחה שלא ידע על מות המת, אם היה בתוך מהלך יום אחד ממקום שאר האבלים, כך שיכול היה להתחיל את האבילות בזמן אלו היו מודיעים לו, הרי אף שנודע לו מאוחר יותר, אם הגיע בתוך שלושה ימים – נחשב כאילו החל את האבילות עמהם.

אורה ההלכה

דאקשתא וכו' דאיתרא חלב הקיבה שעל הקשת אסור באכילה מן התורה, ושעל היתר אסור מצד המנהג. כלשון הראשונה, שבחלב הקשת אסור לדעת הכל, ובחלב היתר מנהג אנשי בבל לאסור, ולכן במקום שנהגו כאנשי בבל יש לנהוג כן (ראה מי"מ). ויש אומרים שהחלב שעל היתר מן הדין הוא אסור, שאנו נגזרים אחר מנהג בני בבל (רש"י ועוד). וכך נהגים בכל תפוצות ישראל. ולענין קיבה שניקבה, החלב של הקשת אינו סותם, והחלב של היתר סותם לדעת הכל, שרירי מעיקר הדין חלב טהור הוא. (רמב"ם ספר קדושה הלכות מאכלות אסורות פ"ז ה"ו. שם הלכות שחיטה פ"ז ה"י. שריע יו"ד סד, יד. שם מה, א).

בני מעיין שניקבו וליחה סותמתן בני מעיים שניקבו, אם היה שומן שלהם סותם את הנקב – כשרה. אבל אם ליחה שבהם סותמתם – אינה טהימה, וטריפה, ואפילו היא דבוקה בין עד שאין יכול להוציאה אלא על ידי הדיק. ובמסקנת הסוגיה שאין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל בענין זה. (רמב"ם ספר קדושה הלכות שחיטה פ"ז ה"יד. שריע יו"ד מו, א).

בא ממקום קרוב מונה עמהן וכו' אחד מהאבלים שלא היה עם האחרים בשעת מיתת המת ואחר כך בא אצלם, אם היה קרוב להם עשר פרסאות, שהוא מהלך יום אחד (ובזמנו – כל שיכול להגיע ביום אחד בכלי רכב וכדומה), אפילו בא ביום השביעי – מונה עמהם. והוא שבא ומצאם שעדיין נהגים אבילות, וגדול הבית נמצא שם. אבל אם היה במקום רחוק, או שלא היה שם גדול הבית – מונה לעצמו שבעה ושלושים. כרבן שמעון בן גמליאל ובהכרעת רב נחמן. (רמב"ם ספר שופטים הלכות אבל פ"ז ה"ד. שריע יו"ד שעה, ח).

מסורת הש"ס
 א. תוספתא חולין פ"ג ב.
 ב. ראה שבת נו,א. שבת סו,ב.
 ג. חולין נב,ב.
 ד. חולין מד,א.
 ה. חולין נב,ב.

גרסות

ראה בהשלמות.

לשון

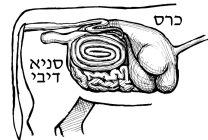
איסתומכא

מקורה של המלה, המצויה גם בסורית, הוא כנראה ביוונית *στούμαχος* (סטומאכוס) במובן פתח צר (של איבר, כגון הכרס). מלה יוונית זו עברה לשפות שונות, והיא משמשת ככינוי למערכת העיכול כולה, או לקיבה.

העולם

איזהו כרס הפנימי וכו'

(א) סניא דיבי פירוש ראשון ברש"י

מראה מן הצד של מערכת העיכול של פרה וראה ציור לעיל מב,א ובנספח תמונות עמ' 11.

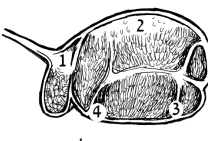
(ב) סניא דיבי פירוש שני ברש"י

מראה כללי של הכרס מן המיצר ולמטה

(ד) מקום שאין בו מילת

חתך רוחב של הכרס המספרים מציינים אפשרויות של מקום שאין בו מילת. וראה גם נספח תמונות עמ' 11.

מפרעתה

כאן ניתן לראות ציור של בתמה שפותחים את כריסה.

*1 **קרשטייא בודייל** (צ"ל): קרישטייא בודייל מן הצרפתית העתיקה crestanje bodel – מעי בולט, המעי העיוור.

*2 **בודייל שאצלייר** (צ"ל): בודייל שאצלייר מן הצרפתית העתיקה bodel sacelier – המעי העיוור.

*3 **פנצ'יא** מן הצרפתית העתיקה pance – הכרס, הקיבה הראשונה שאצל מעלי הגרה.

*4 **איסתומכא** איסטומיק מן הצרפתית העתיקה estomac – פתח הקיבה.

*5 **טינפיא** (צ"ל: טינפיא) מן הצרפתית העתיקה tenpene – המעיים המכסים את הקיבה.

בוקי סריקי (במבוקים ריקים). כלומר, דברים סתם! הכי [כך] אמר רב נחמן: מקום הדבק, אפילו ניטל כולו – כשר, והוא שנשתתיר בו במקום הדבק כדי תפיסה (אחיהו). ושואלים: וכמה הוא כדי תפיסה? אמר אביי: כמלא בטרא בתורא [רוחב אצבע אפילו בשור גדול].

שנינו במשנה בין הטרפות: הכרס הפנימי שניקבה או שנקרע רוב החיצונה. אמר רב יהודה אמר רב, העיד נתן בר שילא ריש טבחיא [ראש הטבחים, השוחטים] של צפורי לפני רבי עדות זו משום (בשם) ר' נתן: אי זו היא כרס הפנימי? זו שקוראים לה בארמית "סניא דיבי", חלק מן המעיים, הקרוי בלשוננו "המעי העיוור". וכן אמר ר' יהושע בן קרח: סניא דיבי. ר' ישמעאל אמר: כרס הפנימי הוא מה שנקרא איסתומכא דכרסא [פתח הכרס]. רב אסי אמר ר' יוחנן: מקום צר יש בכרס, שהוא קרוי כרס הפנימי, וכל השאר נכלל בכרס החיצונה, ואיני יודע איזהו. אמר רב נחמן בר יצחק: נפל כרסא בבירא [הכרס בבירא]. כלומר, כיון שאינו יודע מהו נמצא שנקב בכל מקום בכרס אוסר! אמר רב אחא בר רב עוא, כך אמר רב אסי בפירוש הדבר: מן המיצר, ממקום שהכרס הולכת ונעשית צרה לכיוון הוושט, ולמטה לכיוון הוושט (כשהבהמה תלויה ברגליה) הוא הנקרא כרס הפנימי. ר' יעקב בר נחמני אמר בשם שמואל: כרס הפנימי הוא המקום בכרס שאין בו מילת, בליטות כעין צמר שיש על דפנות הכרס. ר' אבינא אמר בשם גביא שאמר משמיה [משמו] של רב: אותו טפח בוושט שהוא סמוך לכרס – זו היא כרס הפנימית. אמרי במערבא כרס הפנימי הוא המקום בכרס שאין בו מילת, בליטות כעין צמר שיש על דפנות הכרס. ר' אבינא אמר בשם גביא שאמר משמיה [משמו] של רב: אותו טפח בוושט שהוא סמוך לכרס – זו היא כרס הפנימית. אמרי במערבא משמיה [אמרו בארץ ישראל משמו] של ר' יוסי בר חנינא: כל הכרס כולו – זו היא כרס הפנימית, ואיזהו אם כן כרס החיצון? אין זו הכרס עצמה, אלא זה בשר החופה (המכסה) את רוב הכרס מצידה התחתון של הבהמה. רבה בר רב הונא אמר: הכרס הפנימית היא המפרעתה. ושואלים: מאי [מהו] מפרעתה? אמר רב אובי: היכא דפרעי טבחי [המקום, הצד, שמנגלים הטבחים כשפותחים את הבהמה] כלומר, צד הבטן. מסופר בנהרדעא עבדי [היו עושים] נוהגים להלכה כרבה בר רב הונא. אמר ליה [לר] רב אשי לאמימר שהיה מחכמי נהרדעא: כל הני שמעתתא מאי [כל אותן השמועות שאמרו חכמים לעיל בהגדרת כרס הפנימי מה הן?] מה אתם עושים בהן? אמר ליה [לר] כולוהו שייכן [כולן שייכות]. כלולות במה שאמר רבה בר רב הונא, שגם סניא דיבי, וגם איסתומכא דכרסא, וגם מקום שאין בו מילת, פונים לכיוון דופן בטן הבהמה, ה"מפרעתה". ושאל אותו: ומה שאמר רב אסי אמר ר' יוחנן, שמקום צר יש בכרס ואינו יודע מהו, מאי [מהו]? הרי יש לחשוש לכל מקום בכרס!

בוקי סריקי – כלים רקים, כלומר, דברים שאינם תפיסה – אחיזת יד. בטרא – אצבע, בתורא – אפילו נטול גדול די נכך. סניא דיבי – *קרשטייא בודייל, לשון מורי, והוא עשוי ככיס וסמוס נראשו. וכך מלאים בל"ף ב"ת של רבי מנחם: *בודייל שאצבע. ולשון סניא דיבי – לפי שהוא מקום מאוס וכמוס ואפילו לזאבים. וכל שאר הכרס קרוי מינון, ושיעורו נרוב. לישנא אחרינא שמעתי: מן *הפנל"א ענמה הוא, מקום שמנקצים שם הטבחים הכרס ומוציאים הפקד, מקום שהשנאי זב. והראשון נראה. איסתומכא דכרסא – אני שמעתי *איסתומכ"א נלעז, ואיני יודע מהו. מקום צר יש בכרס – שהוא קרוי כרס הפנימי, וכל שאר הכרס קרוי מינון. נפל כרסא בבירא – הואיל ואיני יודע היכן הוא לא פירשנו לנו כלום. אמר רב אחא – אני אפרש אותו מקום נר. מן המיצר ולמטה – ממקום שהכרס הולך ומיאר ללד הוושט הוא קרוי פנימי, מפני שנמצא דופני החזה. ולמטה – כשהבהמה תלויה. מקום שאין בו מילת – מקום יש בכרס חלק שאין שם אותו צמר שגוררין כרסא מן הכרס. בשר החופה – פירשתי [חולין מג,ג ד"ה ובשר] וזהו קרוס עב העובר על כל החלל וקורין לו *טינפי"א, ושנו מן החזה ועד היריכים. והכרס הקרוי *פנל"א מעטו נמצא נלעזות החזה, ורובו תחת אותו קרוס. ורוב החלונה דקאמר מתנימין – רואין כמה יש שם הקרוס כנגד אותו רוב הכרס, ואם נקרע שם רוב מה שיש מן הקרוס כנגד הכרס – טרפה, ואם ממקום שהכרס כלה ולמטה נקרע אותו קרוס – כשרה. והיינו דלמרינן לקמן: רובא ולא הוי טפח זו היא ששנינו כו', ואי ככוליה קרוס משערינן – אין לך צממה וכל טפחה שאין צרוב שלה יומר מטפת. וכל אמוראי דלעיל קרו פנימית וחלונה בכרס ענמה. מפרעתה – כל הכרס הרוחב:

את הקרקע הנראה מיד כשפותחין הבהמה להוציא את המעיים, והיינו דמפרש: היכא דפרעי טבחי. כולוהו שייכן בדרבה – סניא דיבי, ואיסתומכא, ומקום שאין בו מילת – כולן צאותו לז עומדים, או למעלה או למטה, וכי טרפת לה לכל אותו זד ננקב צממה הנמצא בו – מקיימת להו לכולהו. אמימר – מנהרדעא הוה, כדלמרינן צ"שניס אוחזין" (בנא מליעא ע"ז,ג): "אנא מנהרדעא אנא, וסניא לי שומא הדרא לעולם". דרב אסי אמר רבי יוחנן – דלמנר לעיל: "ואיני יודע איזהו". מאי – אמריתו עלה? הא איכא לספוקי ככל הכרס כולו!

תוספות

איזהו כרס החיצונה בשר החופה את רוב הכרס – ואם תאמר: אם כן חסר להו משמונה עשרה טרפות, דבשר החופה את רוב הכרס הוא משב שמעתא דבריש פירקין! ובריש פירקין (מב,א) פירשתי.

על גג הכרס, שנראה חלק. וניתנו הצעות נוספות (שיחת חולין).
טפח בוושט סמוך לכרס דברים אלו הובאו בתוך דיון הגמרא לעיל מד,א, ושם נאמר כי צריך לומר "טפח בכרס סמוך לוושט". וכתב המאירי שאפשר שזו היא גם דעת ר' יוחנן שאמר לעיל "מן המיצר ולמטה".

בשר החופה את רוב הכרס הכרס מכוסה במיעוטה (בחלקה הקדמי) על ידי צלעות החזה, המקיפות אותה גם בחלק מצידה התחתון, אך ברובה מכוסה בצידה התחתון על ידי דופן הבטן, הנמשכת מן החזה ועד היריכים, ואותו חלק שמול הכרס הוא "הבשר החופה את רוב הכרס". ולפי זה, מה שאמרה המשנה שאם נקרע רוב החיצונה טריפה, כוונתו – אם נקרע רוב אותו בשר שמול הכרס. אבל אם נקרעה דופן הבהמה משם והלאה לכיוון היריכים – אינה טריפה.

היכא דפרעי טבחי כלומר, הכרס הפנימית היא כל אותו חלק שמתגלה כאשר חותכים את בטן הבהמה באמצעה, ואם ניקב במשהו – טריפה היא. ושאר הכרס, בחלק שמול הדפנות הצדדיות של הבהמה, ובחלק הפונה לשרדה, הוא הכרס החיצונה (רשב"א). ולפי זה, הוא קרוי כרס הפנימית, מפני שכשהבהמה עומדת הוא נסתר. וכתב המאירי שהוא הדין לחלק הקדמי המכוסה על ידי הצלעות, שהוא בכלל הכרס החיצונה, ואם ניקב שם אינו עשה טריפה, לפי שהצלעות מגינות עליו.

אורה ההלכה
מקום הדבק אפילו ניטל כולו וכו' חלחולת שניקבה אפילו משהו – טריפה כמו בנקב בשאר מעיים. במה דברים אמורים? שניקבה לחלל הבטן, אבל אם ניקבה במקום שהיא דבוקה בין היריכים – כשרה, ואפילו ניטל כל מקום הדבק בין היריכים. והוא שישאר ממנו כמלא ארבע אצבעות בשור הגדול, ושתיים לשה, ואחד לגדי וטלה (רוקח). ואם ניקב באותן ארבע אצבעות – יש אוסרים אם ניקב משהו, ויש מכשירים עד שייטל רוב רוחבו (וראה באה"ט). (רמב"ם ספר קדושה הלכות שחיטה פ"ו ה"ט. שו"ע יו"ד מו, ה.)

כל הכרס כולו זו היא כרס הפנימית כרס שניקבה במשהו – טריפה, וכל הכרס בכלל זה. כ"י יוסי בר חנינא המחמיר, הואיל ולא הוכרעה הלכה בגמרא (רש"י). ויש מן הפוסקים שדייקו מבאן שמדובר בספק טריפה ולא בטריפה ודאית (ראה פת"ש ועדה"ש). (רמב"ם שם הי"א, פ"ט ה"ה. שו"ע יו"ד מח, ב.)

איזהו כרס החיצון נקרע בשר החופה את רוב הכרס, והוא מקום בבטן הבהמה שאם ייקרע תצא הכרס – הרי זו טריפה, אף על פי שלא הגיע קרע זה לכרס עד שנראית, אלא שנקרע רוב עובי הבשר זה או ניטל. כ"י יוסי בר חנינא. (רמב"ם שם הי"א, פ"ט ה"ה. שו"ע יו"ד מח, א.)

אמר ליה כבר פירשה רב אחא — דהיינו מן המזל ולמטה, והוא כנגד מפרעה היל. ודרבי אבינא — דלמיר: כרס הפנימי צושט הוא. ודבני מערבא — דלמיר: כל הכרס כולו קרוי פנימי, וידון נקב נקב משה. מאי — וכיון ללא אפיק הלכח עדיין לחומרא, וטרפין ומיהו, כל הך טרפות אן לא טרפין למידיקי צמרייהו, דכל כמה דלא מיסתחין אזלין צמר רובא, כלנפקא לן צפרק קמא (חולין יא, א) מ"האליה תמימה" ומקראי טובא, וצרכי דריאה משום דשכיחן צדקין צמרייהו. גדולה ממש — גדולה שגדולות. כל שנקרע בה וכו' — כלומר, כל היכא דמסתחא או טפח או רובא — טרפה. רובא פשיטא — דרובו ככולו. הכי גרסינן: לא צריכא דהויא טפח במשהו — אי הויל משהו טפי מרובא הוה מיקרע טפח. נקדרה — כמין ארובה עגולה, ורובא הקדיקה כסלע, מטבע רחב הוא. שאם תמתח — אי הוה מושכו לכאן ולכאן שיכנס העוגל לאורך או לרוחב, תמלא זו טפח צלותה קדיה. תלת קשייתא — גרעיני תמרה. **בציפא** — עס אוכל הנשאר סביביתיה, כשאוכלין אותה יכנסו שלשה נקב צדוק, או נלא יפא הצרוחה.

תוספות

רובא ולא הוי טפח פשיטא — פירוש: פשיטא דרוב מועיל לכולי עלמא! וקצת תימה, מאי קא משני: לא צריכא דאיכא טפח במשהו, מהו דתימא עד דמיקרע בה טפח לא הוה טרפה? ואמאי סלקא דעתך למימר הכי? ורבינו חננאל גריס: דאיכא טפח ומשהו. ורובה לפרש, רובא דלא הוי טפח — היינו כשאין בכל הכרס טפח. ולכך פריך שפיר: פשיטא דלא בעי טפח, שהרי אין בכלה טפח! ומשני: כגון דאיכא טפח ומשהו, מהו דתימא: כיון דאיכא בכלה טפי מטפח לא מיטרפא עד דמיקרע טפח.

לכשתמתח תעמוד על טפח — כשתקיף הסלע בחוט וימתח החוט יהיה בארכו טפח. **מחט** שנמצאת בעובי בית הכוסות בצד אחד כשרה — אבל בהמסס, אפילו מצד אחד שלא נקב מעבר לעבר — טרפה, כך פירש רש"י במקום אחר [שבת לו, א]. ואפילו אם תמצא לומר דאין סברא שיהא טרפה, הואיל ולא ניקב אלא חצי עור, מצינו למימר דכוליה ניקב, וחיישינן שמא הבריא, כי היכי דחיישינן [גבי ושט] בריש פירקין (חולין מג, א) למאן דחייש לספק דרוסה. והא דקתני במתניתי: המסס ובית הכוסות שנקבו לחוץ, דמשמע דבעינן נקב מפולש — לאו דוקא לחוץ שיהא מפולש, אלא כלומר לחוץ — כלפי חוץ, ולאפוקי נקבו זה לתוך זה. והא דקאמר: מצד אחד כשרה בעובי בית הכוסות, צריך לפרש: אותו צד אחד מבפנים כלפי חיצוני. דאי צד שבחוץ כלפי חלל הגוף, אפילו לא ניקב כלל, אלא שנמצא מחט בחלל הגוף — טרפה, דאמר: נקובי נקיב ואתאי. ואין נראה לרבינו תם לומר שיהא טרפה בלא ניקב אלא חצי העור של המסס. ונראה לו דהמסס נמי מצד אחד כשרה, והא דנקט בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה — נקט נמי משני צדדין טרפה, אף על גב דמילתא דפשיטא היא. ועוד אומר רבינו תם: דהאי נמי חדוש הוא, דסלקא דעתך אמינא: אפילו משני צדדין, כגון שניקבו שני העורות — כשרה, לפי ששוכב על גבי המסס ומדובק שם בשומן, והוא הדין דאותו דבקות מגין שלא יצא הריע, מידי דהוה אהלחולת שניקבה וירכיס מעמידין אותה דכשרה, קא משמע לן הכא דטרפה. ואם תאמר: הא אמרינן ב"במה מדיקין" (שבת לו, א) גבי הנהו תלת מילי דאישתנו שמיהו, הובלילא בי כסי ובי כסי הובלילא: למאי נפקא מינה — למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות. והשתא, מאי נפקותא איתא: הא בתרתייהו אמרינן: מצד אחד כשרה משני צדדים טרפה, גם בהובלילא! ויש לומר: דנפקא מינה, שלא תטעה לפרש מה שאמר מצד אחד כשרה — זהו בהובלילא, דהיינו המסס שעתה קורין בית הכוסות. אבל במה שקורין עכשיו הובלילא, היינו מה שהיו רגילים לקרות בית הכוסות — אפילו מצד אחד טרפה, הואיל וניקב עור שלם. אי נמי, שלא נטעה נמי במשני צדדים טרפה, דהוי במה שקורין אותו עכשיו בית הכוסות, דהוא המסס. אבל במה שקורין עכשיו הובלילא, דהוא מה שקורין מתחלה בית הכוסות — אפילו משני צדדין כשרה, דהוא כמו לחלולת שניקבה וירכיס מעמידין אותה.

עיונים

רובא ולא הוי טפח פשיטא לא צריכא דהויא טפח במשהו וכו' — כלומר, פשוט הדבר שרובו של דבר ככולו! (רש"י). ובתוס' תמהו: והרי גם לפי התירוף עומדת בעינה תמיהת הגמרא, ומדוע נעלה על הדעת שלא יועיל רוב? ועוד הקשו ראשונים, שאין זה כה "פשיטא", שהרי מצאנו בענייני טרפות שאין דינו של רובו ככולו, וכגון בענין הלחולת בראש עמוד זה! (תוס' ה"ק). והביאו הראשונים את גרסת רבינו חננאל: "לא צריכא דהויא טפח ומשהו". ופירשו שמתחילה היו סבורים שמדובר כשבכל הכרס אין טפח. ועל כך תמהו: ומה צורך לומר שאין דינו בטפח? והרי אין בכלו טפח! והשיבו שמדובר שיש בה קצת יותר מטפח, והיה מקום לומר שרק אם הקרע הוא טפח לפחות — תיעשה טריפה, ולא בפחות מכך (ראה תוס', רמב"ן ועוד).

שם תמתח תעמוד על הטפח רש"י פירש: שאם יימתח הנקב והוא אורך החריץ שיווצר טפח. ונמצא לפי זה שהקיפו של הסלע הוא שני טפחים. ולפי ההנחה, שכל שיש בהקיפו שלשה טפחים יש בו כרוחב טפח — נמצא רוחבו שני שלישי הטפח (ב"ח). אבל בתוס' פירשו שהקיפו של הסלע כולו הוא טפח, ולשיטתם רוחב הסלע צריך להיות שלישי הטפח, וכן נפסק להלכה.

בעובי בית הכוסות רש"י כתב במקום אחר (כתובות ע"ב) כי דווקא בדופן בית הכוסות נאמר דין זה, מפני שהיא כפולה (שהיא כשתי דפנות) ועבה במיוחד, ויש שומן בין שתי הדפנות, ויש מקום להכשיר אם המחט נראית מצד אחד, מפני שיש לומר שלא ניקבה הדופן נקב מפולש העושה טריפה, אבל בהמסס שיש לו דופן אחת — אף אם היה מחט מצד אחד טריפה. ואף אם אין נקב מפולש — יש לחשוש שהיה נקב והבריא, כפי שנאמר לעיל בענין ושט (מ"ג). אבל רבינו תם חלק על כך, וכתב כי אף בהמסס הדין כן, שבכל אבר, כל עוד אין לפנינו נקב מפולש — כשרה. ומה שהחכר דווקא בית הכוסות בא לחדש שלמרות שאחד משני הדפנות שלו ניקב לגמרי — כשרה. וכן בא לומר שאם המחט נראית משני צדדים — טריפה היא, ואין לומר שדופן ההמסס הצמודה אליו מגינה וסותמת.

מצד אחד כשרה וצריך לומר שמדובר דווקא כשנמצאת תחובה בצד הפנימי, אבל אם

אמר ליה כבר פירשה רב אחא [ל?]: כבר פירשה רב אחא בר עוא, שהוא מן המיצר ולמטה. ושאל אותו: ומה שאמר ר' אבינא שרק הטפח הסמוך לוושט הוא הכרס הפנימית, ודבני מערבא מאי (מה שאמר בני ארץ ישראל, שכל הכרס קרויה כרס הפנימית, מה אתה עושה בהם)? **אמר ליה** [ל?]: הני ודאי פליגי [אלה ודאי חלוקים] על דברי רבה בר רב הונא, ואין אנו פוסקים כמותם. **ב** שנינו במשנה: כרס החיצונה שנקרעה, ר' יהודה אומר: בבהמה גדולה אם נקרעה בשיעור טפח — טריפה, ובבהמה קטנה — אם נקרעה ברובה. אמר ר' בנימין בר יפת אמר ר' אלעזר: לא גדולה — גדולה ממש, ולא קטנה — קטנה ממש, אלא הכלל הוא: כל שנקרע בה בכרס החיצונה טפח ולא הוי רובא [ואין זה רוב] הכרס — זו היא ששנינו: בגדולה טפח, וכל שהקרע הוא רובא [ברוב] הכרס החיצונה ולא הוי [ואינו מגיע לכדי] טפח — זו היא ששנינו: בקטנה ברובא. כלומר, כל שיש בקרע או טפח, או רוב הכרס החיצונה — הרי זו טריפה. ותמיהם: רובא ולא הוי טפח, פשיטא [פשוט] שעושה טריפה, שהרי בכל מקום דינו של רובו ככולו! ומשיבים: לא צריכא [לא נצרכה] הלכה זו, אלא במקרה דהויא [שיש בה] טפח במשהו יותר מרוב, מהו דתימא [שתאמר]: במקרה זה, שאורך כולה הוא יותר מטפח, עד דמיקרע [שנקרע] בה טפח שלם לא הוי טרפה, קא משמע לן [משמע] לנן] שגם אם נקרע פחות מטפח בכל זאת טריפה היא, כיון שנקרעה ברובה. אמר גניבא אמר ר' אסי: אם נקדרה הכרס החיצונה, נעשה בה חור עגול, שגודלו כגודל מטבע הקרויה סלע —

אמר ליה: כבר פירשה רב אחא בר עוא. ודרבי אבינא ודבני מערבא, מאי? אמר ליה: הני ודאי פליגי.

ב "רבי יהודה אומר בגדולה" כו'. אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר: לא גדולה — גדולה ממש, ולא קטנה — קטנה ממש. אלא, פל שנקרע בה טפח ולא הוי רובא — זו היא ששנינו: בגדולה טפח; רובא ולא הוי טפח — זו היא ששנינו: בקטנה ברובא. רובא ולא הוי טפח, פשיטא! — לא צריכא, דהויא טפח במשהו; מהו דתימא: עד דמיקרע בה טפח לא הוי טרפה, קא משמע לן. אמר גניבא אמר רבי אסי: נקדרה כסלע — טרפה, שם תמתח תעמוד על הטפח. אמר רבי חייא בר אבא, לדידי מפרשא לי מיניה דגניבא אמברא דנהרדעא: כסלע — כשרה, יתר מכסלע — טרפה. וכמה יתר מכסלע? אמר רב יוסף: פגון דעייילן תלת קשייתא בצפיא בדוחקא, בלא ציפא — ברווחא.

ג "המסס ובית הכוסות". תנו רבנן: 'מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות, מצד אחד — כשרה, משני צדדים — טרפה. נמצא עליה קורט דם —

טרפה, ומדוע? שאם תמתח הקדיקה הזו — תעמוד על הטפח לאורכה, שכן הוא גודלו של סלע. אמר ר' חייא בר אבא, לדידי מפרשא לי מיניה דגניבא [כי נתפרש הדבר מגניבא עצמן] כשהיינו אמברא [על המעבורת] של נהרדעא: אם היה הנקב כסלע — כשרה, יתר מכסלע — טרפה. ושואלים: וכמה יתר מכסלע? אמר רב יוסף: כגון דעייילן תלת קשייתא בדוחקא [שנכנסים שלושה גרעיני תמר כשהם מצופים בשיירי בשר הפרי בדוחק]. ושהן נמצאים בלא ציפא [ציפין] שהם לגמרי נקיים — נכנסות ברווחא [ברוח]. שנינו במשנה: המסס ובית הכוסות, הסמוכים זה לזה, שניקבו לחוץ (לחלל הבטן), ולא זה לזה — טריפה. בענין זה תנו רבנן [שנו חכמים]: מחט שנמצאת תחובה בעובי בית הכוסות, מצד אחד — הרי היא כשרה, נמצאה תחובה משני צדדים — טרפה. ומכל מקום, גם במקרה שהמחט נמצאת משני צדדים — אינה טריפה בכל אופן, אלא יש לבדוק: אם נמצא עליה על חוד המחט קורט (מעט) דם —

לפי שיש לו שני עורות, וקמשמע לן דאף על גב שניקב עור אחד שלם, אפילו הכי כשרה עד שניקבו שניהם. ואגב דנקט מצד אחד כשרה — נקט נמי משני צדדין טרפה, אף על גב דמילתא דפשיטא היא. ועוד אומר רבינו תם: דהאי נמי חדוש הוא, דסלקא דעתך אמינא: אפילו משני צדדין, כגון שניקבו שני העורות — כשרה, לפי ששוכב על גבי המסס ומדובק שם בשומן, והוא הדין דאותו דבקות מגין שלא יצא הריע, מידי דהוה אהלחולת שניקבה וירכיס מעמידין אותה דכשרה, קא משמע לן הכא דטרפה. ואם תאמר: הא אמרינן ב"במה מדיקין" (שבת לו, א) גבי הנהו תלת מילי דאישתנו שמיהו, הובלילא בי כסי ובי כסי הובלילא: למאי נפקא מינה — למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות. והשתא, מאי נפקותא איתא: הא בתרתייהו אמרינן: מצד אחד כשרה משני צדדים טרפה, גם בהובלילא! ויש לומר: דנפקא מינה, שלא תטעה לפרש מה שאמר מצד אחד כשרה — זהו בהובלילא, דהיינו המסס שעתה קורין בית הכוסות. אבל במה שקורין עכשיו הובלילא, היינו מה שהיו רגילים לקרות בית הכוסות — אפילו מצד אחד טרפה, הואיל וניקב עור שלם. אי נמי, שלא נטעה נמי במשני צדדים טרפה, דהוי במה שקורין אותו עכשיו בית הכוסות, דהוא המסס. אבל במה שקורין עכשיו הובלילא, דהוא מה שקורין מתחלה בית הכוסות — אפילו משני צדדין כשרה, דהוא כמו לחלולת שניקבה וירכיס מעמידין אותה.

היתה תחובה בצד החיצון — טריפה, שאפילו לא ניקבה את דופן בית הכוסות, הרי ודאי הגיעה לשם לאחר שניקבה את הוושט או אחד מאיברי העיכול האחרים והגיעה לחלל הגוף (תוס', ראה לעיל מח, ב בסוף העמוד, וכן מט, א).

אורח ההלכה

לא גדולה גדולה ממש שיעור קרע המטרף בבשר החופה את הכרס — טפח. ואם היתה זו בהמה קטנה ונקרע רוב אורך הבשר החופה את הכרס, אף על פי שאין באורך הקרע טפח — טריפה, הואיל ונקרע רובה. כרבי יהודה, וכרבי בנימין בר יפת. ואין חילוק אם הקרע לאורכה או לרוחבה (ש"ך). (רמב"ם ספר קדושה הלכות שחיטה פ"ט ה"ה. שו"ע יו"ד מח, ג).

נקדרה אם נקדר (נחסר או ניטל) הבשר החופה את הכרס בעיגול או באורך, אם היה יותר משיעור סלע, והוא כדי שיכנס בו שלושה גרעיני תמרה זה בצד זה בדוחק — טריפה, שאם ימתח קרע זה יהיה בשיעור טפח. כגניבא, וכרב יוסף (וראה ט"ז). (רמב"ם שם ה"ז. שו"ע יו"ד מח, ד).

מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות בית הכוסות שניקב, אם הנקב מפולש — טריפה, ואם לאו — כשרה. נמצאה מחט או קרן בעובי בית הכוסות ולא ניקב מצד אל צד — הופכים ובודקים אותו מבחוץ, אם נמצא כנגד המחט קורט דם — בידוע שניקב הדופן כולו וטריפה, ואם לאו — כשרה. וכתב רמ"א: ויש אומרים שאם ניקב מצד אחד אין צריך לבדוק אם יש עליו קורט דם (רמב"ם ורא"ש), ויש לסמוך עליהם אם לא בדק ובהפסד מרובה (והספרדים מחמירים כשר"ע. כף החיים).

עברה המחט מצד אל צד ועודנה תחובה בבית הכוסות — בודקים אותה, אם נמצא קורט (מעט) דם סביב המחט — בידוע שקודם שחיטה ניקב הדופן כולו, וטריפה. ואם לא נמצא דם — תולים שאחר השחיטה דחקה המחט ועברה, וכשרה. על פי הברייתא והסוגיה בהמשך. ובזמן הזה אין אנו בקיאים בבדיקות, ועל כן יש להטריף בכגון זה, ואפילו לא נמצא קורט דם, וכן נהגו (ועיין בדרכי תשובה). (רמב"ם שם פ"ו ה"ב. שו"ע יו"ד מח, ז—ח).

מסורת הש"ס

1. חולין מט, א (ושם סומנו מקבילות).

גרסות

רובא ולא הוי טפח זו היא ששנינו בקטנה ברובא בכתה"י: וכל היכא דמיקרע רובא ולא הוי טפח זו היא ששנינו הקטנה ברובה. דהויא טפח במשהו בחלק מכתה"י: דאיכא טפח במשהו. שאם תמתח תעמוד ברוב כה"י: לכשתמתח [ו]תעמוד. כגון דעייילן ברוב כה"י: כדעייילן. **בציפא**... **ציפא** בכתה"י ועוד: **בצפא**... **צפא** ויש כה"י ובמקורות: **בצפה**... **צפה**.

החיים

נקדרה כסלע

הסלע הוא מטבע הכסף הגדול ביותר בערכו, והוא מקביל לשקל של התורה. גודלו המדויק של הסלע שנמצא בארץ ישראל משנתה בזמן חז"ל מתקופה לתקופה וממקום למקום, והוא נע בין מטבעות גדולים יחסית בימי הסלוקים בקיטר של עד כ-3.4 ס"מ, עד לסלעים קטנים יותר בזמן המרד הגדול, כ-2.2 ס"מ. בבבל בימי האמוראים היו הסלעים של השושלת הסאסאנית בקיטר של כ-2.5 ס"מ. לפי השיעור המובא כאן של שלושה גרעיני תמרה, שקוטרו המוכר לנו לכל היותר 5 מ"מ, צריך לומר שגרעיני התמרה המוכרים לנו קטנים יותר (ספר שיעורין של תורה), או שמדובר במטבעות קטנים יותר. ויש שהציע כי הכוונה כאן היא ל"סלע מדינה", מטבע ששווי חצי דינר, שקוטרו היה כ-2 ס"מ (ראה ספר מידות ושיעורין תורה).

בית הכוסות

ראה נספח תמונות עמ' 3, 6.